

PREZES
NACZELNEJ RADY ADWOKACKIEJ
Joanna Agacka-Indecka

Warszawa, dnia 6 maja 2009 r.

Pan
Piotr Zientarski
Przewodniczący
Komisji Ustawodawczej
Senat Rzeczypospolitej Polskiej

Dot. BPS/KU-034/495/3/09

Szanowny Panie Przewodniczący,

W odpowiedzi na pismo z dnia 25 marca 2009 r. dotyczące ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw w załączeniu przesyłam opinię Naczelnej Rady Adwokackiej, jednocześnie przepraszając za przekroczenie terminu, ale wcześniejsze zasięgnięcie opinii nie było możliwe.

Z poważaniem,

NACZELNA RADA ADWOKACKA

ul. Świętojerska 16, 00-202 Warszawa
tel. 022 505 25 00, 022 505 25 01, fax 022 505 25 08
e-mail: nra@nra.pl www.adwokatura.pl

Warszawa, dnia 4 maja 2009 r.

Opinia Naczelnej Rady Adwokackiej

dotycząca projektu ustawy Ministra Sprawiedliwości o zmianie ustawy - *Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw*

W Komisji Ustawodawczej Senatu RP podjęta została inicjatywa ustawodawcza w zakresie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks Cywilny oraz niektórych innych ustaw. Prace nad projektem zapoczątkowane zostały ze względu (jak twierdzą autorzy projektu) na skutek konieczności reformy prawa spadkowego, a w szczególności z potrzeby rozszerzenia katalogu czynności prawnych dokonywanych na wypadek śmierci. Mimo gruntownej przebudowy polskiego prawa cywilnego dokonanej w ostatnich latach kwestie te (zawarte w księdze czwartej), podobnie jak regulacje dotyczące zasad i porządku dziedziczenia zmianie nie uległy.

Autorzy w uzasadnieniu projektu ustawy twierdzą, iż: „dotychczasowy stan prawny regulujący kwestię dysponowania majątkiem na wypadek śmierci trudno uznać za zadowalający”. Ponadto podają, że na mocy obowiązującego w Polsce porządku prawnego, co do zasady, jest to wyłącznie domeną prawa spadkowego. Odmienne, aniżeli wskazywane przez ustawę ukształtowanie stosunków prawnych jest niedopuszczalne. Spadkodawcę w pierwszym rzędzie ograniczają regulacje nakładające obowiązek rozporządzania majątkiem na wypadek śmierci tylko za pomocą testamentu oraz zakazujące sporządzania umów o spadek po osobie żyjącej. Sprzeczna z prawem byłaby też umowa zawarta za życia spadkodawcy z jednym lub kilkoma spadkobiercami określająca porządek dziedziczenia i sposób przejęcia oznaczonych w niej składników majątkowych.

Nadto autorzy projektu zwracają również uwagę na brak możliwości wskazania przez testatora osoby nabywającej konkretny składnik majątkowy, jak i również na niemożność określenia sposobu podziału majątku spadkowego pomiędzy kilku spadkobierców. Wynika to z przyjętej przez polskie prawo spadkowe zasady sukcesji uniwersalnej, obowiązującej także w sytuacji, gdy testator przeznaczył poszczególnym osobom konkretne składniki majątku spadkodawcy.

Stan prawny:

- art. 888¹ wprowadza instytucję darowizny na wypadek śmierci, obdarowany nabywa przedmiot darowizny z chwilą śmierci darczyńcy. Na mocy obecnie obowiązujących przepisów takie rozwiązanie jest zabronione, art. 941 bowiem rozporządzania majątkiem na wypadek śmierci w sposób inny aniżeli testament, a art. 1047 zastrzega, iż umowy o spadek po osobie żyjącej są nieważne;
- art. 890¹ określa, iż umowa darowizny na wypadek śmierci powinna być zawarta w formie aktu notarialnego, jest to regulacja odmienna od tej zastosowanej w stosunku do testamentu, który sporządzony winien być w formie pisemnej oraz różniąca się od dotychczas istniejących regulacji dotyczących darowizny, która powinna być sporządzona w formie aktu notarialnego, jednakże jeśli zawarte w niej świadczenie zostało spełnione czynność prawna staje się ważna;
- art. 901¹ wprowadza regulację dającą możliwość rozwiązania umowy darowizny na wypadek śmierci, jeżeli z powodu nadzwyczajnej zmiany stosunków nie można wymagać od obdarowanego nabycia przedmiotu darowizny.

Wnioski opinii:

Należy stwierdzić, iż dotychczasowe regulacje spadkowe nie pozwalają na pełne dysponowanie majątkiem na wypadek śmierci. Na mocy obecnie obowiązującego stanu prawnego jedyną czynnością prawną pozwalającą na dysponowanie majątkiem *in mortis causa* jest testament. Wprowadzenie kolejnej instytucji mającej na celu rozporządzenie majątkiem na wypadek śmierci zdaje się być bezzasadne, bowiem zalety proponowanych

regulacji nie wykraczają poza znane doskonale od lat skutki testamentu. Testament pozwala w pełni realizować wolę testatora oraz zabezpiecza interesy spadkobierców.

Zarzuty autorów opiniowanego projektu przedstawione w jego uzasadnieniu, a dotyczące braku możliwości dokonania rozporządzenia konkretnymi składnikami majątkowymi w stosunku do wyszczególnionych osób zdają się być pozbawione uzasadnienia, potrzeby te w pełni realizuje instytucja zapisu testamentowego oraz darowizny, który pozwalają poprzez rozrządzenie testamentowe zobowiązać spadkobiercę testamentowego do spełnienia określonego świadczenia majątkowego na rzecz określonej osoby. Wszelakie nowe, proponowane rozwiązanie może stać się również jednym ze sposobów uniknięcia długów spadkowych. Teoretycznie możliwe jest bowiem rozdysponowanie całym mieniem w drodze darowizny i pozostawienie w spadku tylko zobowiązań. Spadkobiercy będą mogli w takiej sytuacji spadek odrzucić lub przyjąć z dobrodziejstwem inwentarza (z ograniczeniem odpowiedzialności za długi).

Przedmiot darowizny nie wejdzie w skład spadku i nie będzie podlegał dziedziczeniu, ale jego wartość wliczy się co do zasady do wartości spadku, od której zależy zachowek, osoby uprawnione do zachowku będą mogły go dochodzić na zasadach ogólnych, także wobec obdarowanego, tak jak w przypadku zwykłej darowizny dokonanej przez spadkobiercę za życia (art. 1000 k.c.).

W związku z powyższym należy uznać, iż wprowadzenie kolejnej regulacji dotyczącej rozporządzenia majątkiem może doprowadzić do zbędnych komplikacji w przepisach i uczynić poszczególne zapisy „martwymi”. Dotychczasowe regulacje z zakresu księgi IV kodeksu cywilnego są regulacjami, które w sposób prawidłowy regulują powyższe kwestie. Przepisy te są ugruntowane zarówno w orzecznictwie Sądu Najwyższego i orzecznictwie.

adv. dr Agata Michalska - Olek